

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2013 R.

4. Komputeryzacja bibliotek

4.1. Dane liczbowe dotyczące komputeryzacji bibliotek samorządowych w województwie śląskim

Liczba bibliotek skomputeryzowanych:

(posiadających sprzęt komputerowy, niezależnie od stopnia zaawansowania komputeryzacji)

169 (wszystkich placówek 752)

w tym:

Biblioteka Śląska	1
Powiatowa Biblioteka Publiczna Gliwice	1
biblioteki miejskie	49 (wszystkich placówek 396)
biblioteki miejsko-gminne	22 (wszystkich placówek 85)
biblioteki gminne	96 (wszystkich placówek 269)

Liczba placówek posiadających system biblioteczny:

149 (wszystkich placówek 460)

w tym:

Biblioteka Śląska	1
Powiatowa Biblioteka Publiczna Gliwice	1
biblioteki miejskie	49 (wszystkich placówek 281)
biblioteki miejsko-gminne	17 (wszystkich placówek 22)
biblioteki gminne	81 (wszystkich placówek 155)

Systemy biblioteczne

SOWA	68 (wszystkich placówek 149)
LIBRA	40 (wszystkich placówek 72)
MATEUSZ	15 (wszystkich placówek 57)
PROLIB	13 (wszystkich placówek 129)
PATRON	7 (wszystkich placówek 32)
MAK	5 (wszystkich placówek 15)
Inne:	
MAK+	2 (wszystkich placówek 5)
CLAVIUS	1 (wszystkich placówek 1)
BIBLIOTEKA	0 (wszystkich placówek 4 – filie biblioteczne)
MOL	0 (wszystkich placówek 1 – filia biblioteczna)

Biblioteki miejskie:

SOWA	22 (wszystkich placówek 71)
PROLIB	11 (wszystkich placówek 127)
MATEUSZ	5 (wszystkich placówek 34)
MAK	4 (wszystkich placówek 14)
LIBRA	5 (wszystkich placówek 10)
PATRON	4 (wszystkich placówek 29)

Biblioteki miejsko-gminne:

SOWA	9 (wszystkich placówek 9)
LIBRA	5 (wszystkich placówek 5)

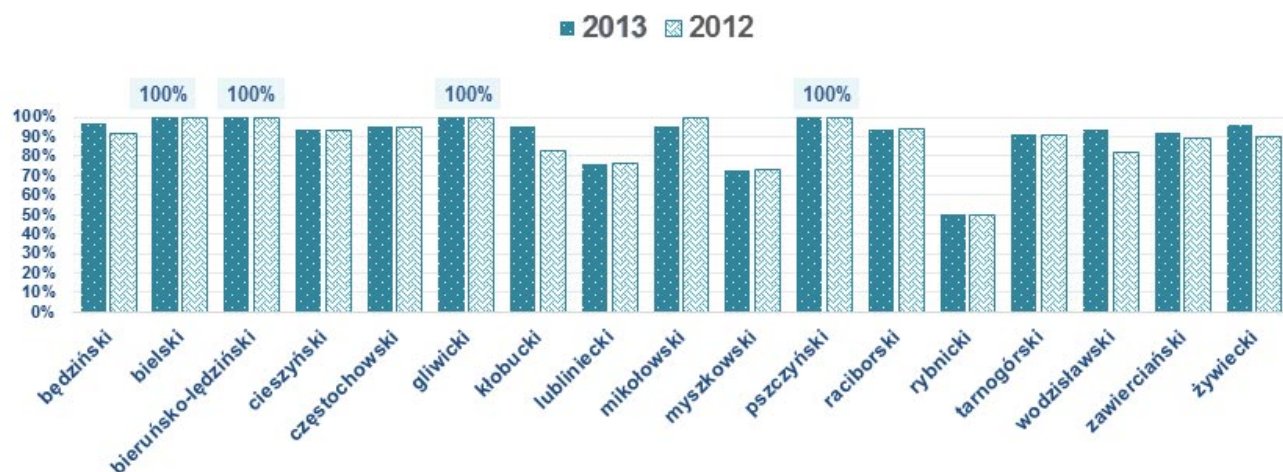
MATEUSZ	2 (wszystkich placówek 7)
PROLIB	1 (wszystkich placówek 1)
<i>Biblioteki gminne:</i>	
SOWA	37 (wszystkich placówek 69)
LIBRA	30 (wszystkich placówek 57)
MATEUSZ	8 (wszystkich placówek 16)
MAK	1 (wszystkich placówek 1)
PATRON	2 (wszystkich placówek 2)
MAK+	2 (wszystkich placówek 5)
CLAVIUS	1 (wszystkich placówek 1)
BIBLIOTEKA	0 (wszystkich placówek 4 – filie biblioteczne)
MOL	0 (wszystkich placówek 1 – filia biblioteczna)

W roku 2013, tak jak w roku poprzednim, wszystkie biblioteki w województwie śląskim (169 jednostek) posiadały sprzęt komputerowy. Liczba skomputeryzowanych placówek bibliotecznych na koniec roku 2013 wyniosła 752 - o 16 placówek więcej niż w roku 2012. 49 filii bibliotecznych nie zostało jeszcze wyposażonych w sprzęt komputerowy - jest to 6% sieci bibliotek publicznych województwa śląskiego.

Komputeryzacja bibliotek w układzie według powiatów powiaty ziemskie

Powiat	Liczba wszystkich placówek bibliotecznych	Liczba placówek skomputeryzowanych	Liczba placówek posiadających system biblioteczny	Liczba placówek z dostępem do Internetu
będziński	35	34	22	34
bielski	38	38	25	38
bieruńsko-lędziański	8	8	8	8
cieszyński	33	31	30	30
częstochowski	42	40	12	39
gliwicki	22	22	21	22
kłobucki	22	21	7	21
lubliniecki	29	22	3	22
mikołowski	21	20	14	20
myszkowski	15	11	4	11
pszczyński	32	32	15	32
raciborski	32	30	10	30
rybnicki	20	10	10	10
tarnogórski	33	30	11	30
wodzisławski	34	32	18	32
zawierciański	37	34	16	33
żywiecki	42	40	22	36

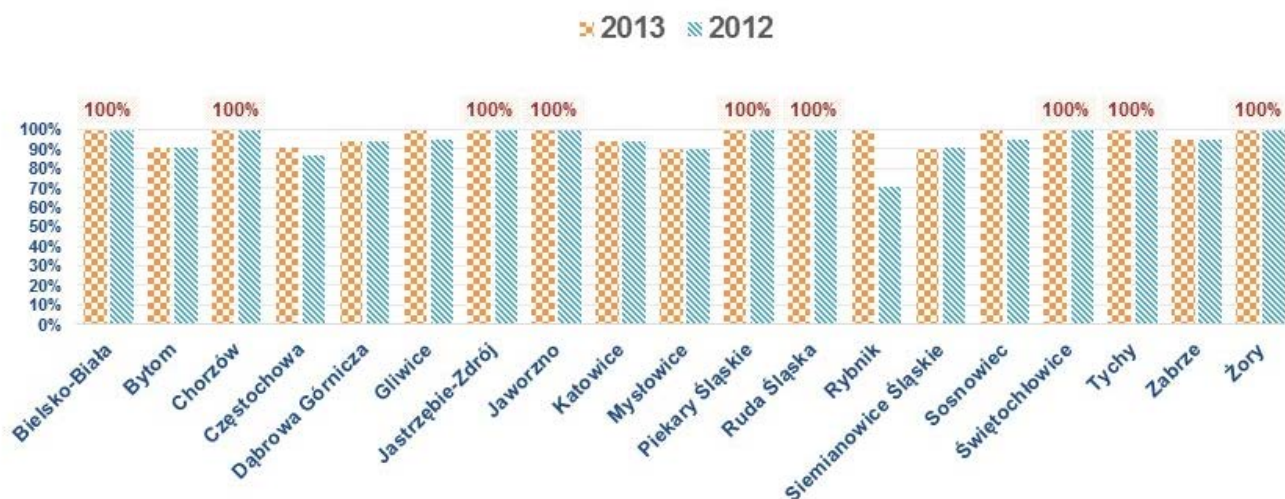
Skomputeryzowane placówki biblioteczne w powiatach ziemskich (udział procentowy)

powiaty grodzkie

Powiat (Miasto)	Liczba wszystkich placówek bibliotecznych	Liczba placówek skompu- teryzowanych	Liczba placówek posiadających system biblioteczny	Liczba placówek z dostępem do Internetu
Bielsko-Biała	18	18	18	18
Bytom	11	10	6	7
Chorzów	11	11	11	11
Częstochowa	23	21	1	21
Dąbrowa Górnicza	18	17	17	17
Gliwice	21	21	21	21
Jastrzębie-Zdrój	14	14	14	14
Jaworzno	17	17	17	17
Katowice	36	34	33	34
Mysłowice	10	9	2	8
Piekary Śląskie	9	9	9	9
Ruda Śląska	13	13	6	13
Rybnik	21	21	3	19
Siemianowice Śląskie	11	9	1	9
Sosnowiec	20	20	20	19
Świętochłowice	6	6	1	6
Tychy	16	16	1	16
Zabrze	22	21	21	21
Żory	8	8	8	8

Skomputeryzowane placówki biblioteczne w powiatach grodzkich (udział procentowy)

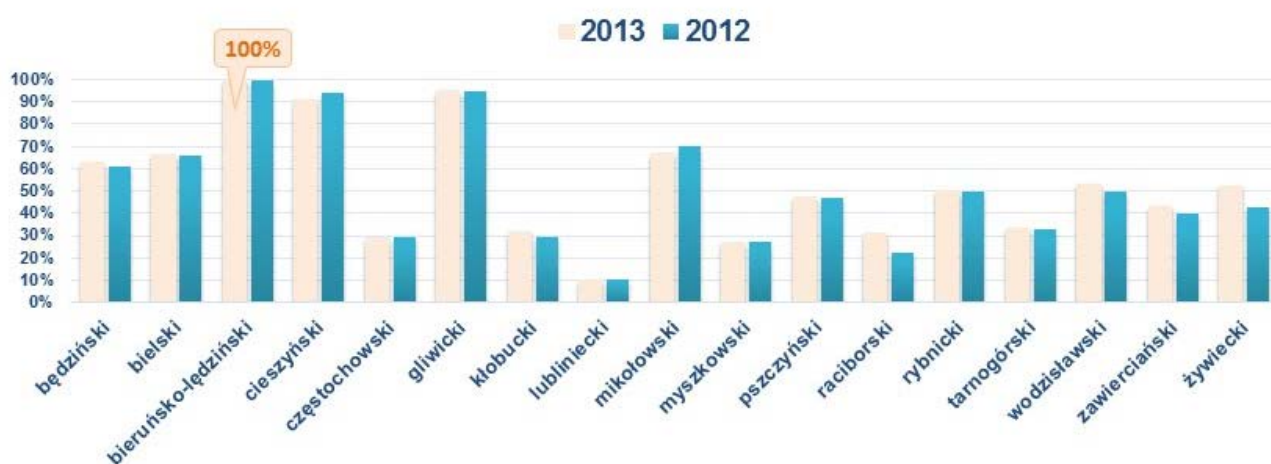

4.2. Wykorzystanie komputera do prac bibliotecznych

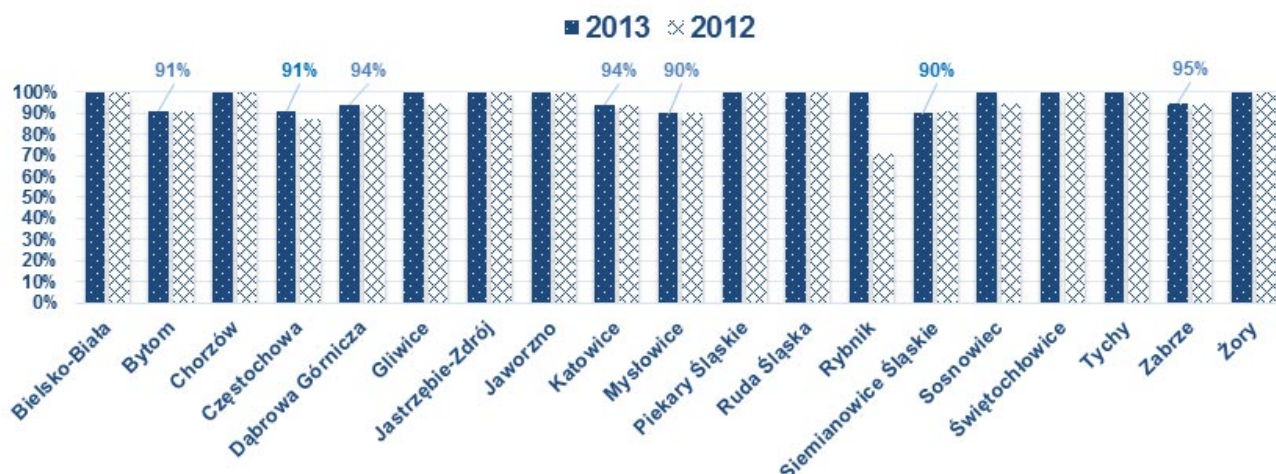
W 2013 roku w województwie śląskim było 149 bibliotek samorządowych (wszystkich placówek 460) posiadających system biblioteczny. W porównaniu z rokiem poprzednim liczba ta wzrosła o 1 (18 placówek). System biblioteczny posiada Biblioteka Śląska (biblioteka szczebla wojewódzkiego), Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach, 49 bibliotek miejskich (281 placówek), 17 bibliotek miejsko-gminnych (22 placówki) i 81 bibliotek gminnych (155 placówek). Najczęściej wykorzystywane systemy to SOWA (68 bibliotek, 149 placówek), LIBRA (40 bibliotek, 72 placówki), MATEUSZ (15 bibliotek, 57 placówek), PROLIB (13 bibliotek, 129 placówek). 51 bibliotek (261 placówek) prowadziło w 2013 roku komputerową rejestrację wypożyczeń.

28 bibliotek samorządowych w województwie śląskim (Biblioteka Śląska, Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach, 21 bibliotek miejskich, 2 miejsko-gminne i 3 gminne) przygotowują bibliografię regionalną w sposób zautomatyzowany. Do prac nad bibliografią regionalną stosowane są systemy SOWA (10 bibliotek), PROMAX (2 biblioteki), MAK (2 biblioteki), PATRON (3 biblioteki), PROLIB (6 bibliotek), LIBRA (2 biblioteki), MATEUSZ (1 biblioteka). 2 biblioteki wykorzystują do prac bibliograficznych edytor tekstu MS Word.

Placówki z programem bibliotecznym w powiatach ziemskich (udział procentowy)

Placówki z programem bibliotecznym w powiatach grodzkich
(udział procentowy)

Systemy biblieczne w bibliotekach samorządowych województwa śląskiego

PROLIB (Max Elektronik S.A., Zielona Góra)

biblioteka wojewódzka	biblioteki miejskie	biblioteka miejsko-gminna
Biblioteka Śląska	MBP Bytom MBP Gliwice MBP Jastrzębie-Zdrój MBP Katowice MBP Mikołów MBP Ruda Śląska PiMBP Rybnik MBP Sosnowiec MBP Tarnowskie Góry MBP Tychy MBP Zabrze	MBP Czechowice-Dziedzice

SOWA (Sokrates-software, Poznań)

biblioteki miejskie	biblioteki miejsko-gminne	biblioteki gminne
MBP Będzin MBP Bieruń MBP Chorzów MBP Czeladź BP Częstochowa BM Imielin MBP Jaworzno MBP Łęczyny MPBP Lubliniec MBP Mysłowice MiPBP Myszków MBP Poręba BP Pszów MBP Radlin MBP Radzionków MBP Sławków MOKPI, MBP Szczyrk MBP Świętochłowice MiPBP Wodzisław Śląski MBP Wojkowice MiPBP Zawiercie MBP Żory	BM Blachownia BPG Kłobuck MBP Kuźnia Raciborska BPMiG Łazy MGBP Ogrodzieniec MGBP Pilica M-GBP Siewierz GBP Wilamowice MiGBP Żarki	GBP Bestwina GBP Bojszowy GBP Buczkowice GBP Chełm Śląski GBP Herby GBP Irządze GBP Janów GBP Jasienica GBP Jeleśnia GBP Kłomnice GBP Kochanowice GBP Konopiska GBP Koszarawa GBP Kozy GBP Kroczyce GBP Kruszyna GBP Lełów GOK Miedźno GBP Mierzęcice GOK, GBP Mykanów BP Niegowa BiOKG Ożarowice GBP Poczesna GBP Poraj

GBP Porąbka
 GBP Przyrów
 GBP Psary
 GBP Radziechowy-Wieprz
 GOK, GB Rędziny
 GBP Rudziniec
 GBP Świerklaniec
 GOK, GBP Tworóg
 GBP Ujszy
 GBP Wilkowice
 GBP Włodowice
 GBP Zbrosławice
 GBP Żarnowiec

MAK (Biblioteka Narodowa, Warszawa)

biblioteki miejskie	biblioteki gminne
MiPBP Będzin MBP Dąbrowa Górnicza MBP Kalety MBP Miasteczko Śląskie MBP Mikołów MBP Radzionków	GBP Krupski Młyn

LIBRA (Mol Sp. z o.o., Gdynia)

biblioteki miejskie	biblioteki miejsko-gminne	biblioteki gminne
PiMBP Łaziska Górne MBP Orzesze MBP Pyskowice BPM Rydułtowy ŻBS Żywiec	BP Czerwionka-Leszczyny GBP Krzepice M-PBP Pszczyna M-GBP Sośnicowice CK, BP Toszek	GOK, GBP Bobrowniki GBP Czernichów GBP Gaszowice GBP Gierałtowice GBP Gilowice GBP Goczałkowice-Zdrój GBP Godów GBP Gorzyce GBP Jejkowice GBP Kobiór GBP Lipie GBP Lipowa GBO Lubomia GBP Lyski GBP Łękawica GBP Łodygowice GBP Marklowice GBP Miedźna GBP Mszana GBP Opatów GBP Panki GBP Pawłowice GBP Przystajń GBP Rajcza GBP Suszec GBP Świerklany GBP Świnna OPG, GBP Węgierska Górka GBP Wielowieś GBP Wry

PATRON (Mol Sp. z o.o., Gdynia)

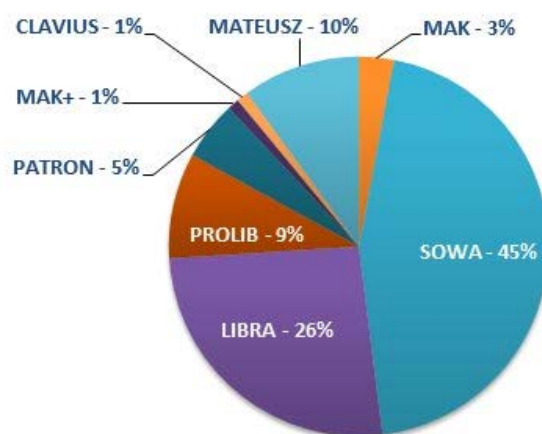
biblioteka powiatowa	biblioteki miejskie	biblioteki gminne
PBP Gliwice	KB Bielsko-Biała CK, MBP Knurów MiPBP Racibórz MBP Siemianowice Śląskie	GBP Nędza GBP Pietrowice Wielkie

MATEUSZ

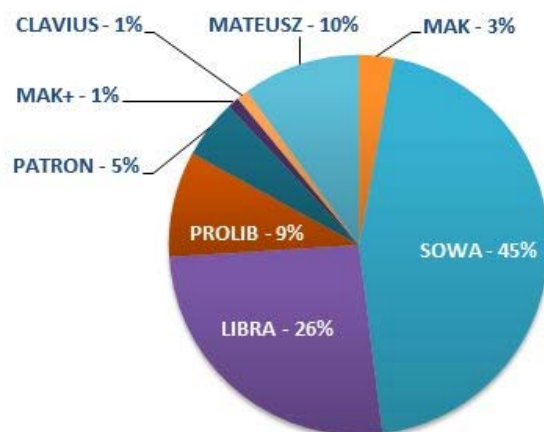
biblioteki miejskie	biblioteki miejsko-gminne	biblioteki gminne
BM Cieszyn MBP Dąbrowa Górnicza MBP Piekary Śląskie MBP Ustroń MBP Wisła	BP Skoczów MBP Strumień	GBP Brenna GBP Chybie GBP Dębowiec GBP Goleszów GBP Hażlach GOKPINTiBP Istebna GBP Jaworze GBP Zebrzydowice

Pozostałe systemy biblioteczne

system biblioteczny	nazwa placówki	rodzaj placówki bibliotecznej
Biblioteka (program autorski)	GBP Gorzyce	filia biblioteki gminnej
CLAVIUS	GBP Krzyżanowice	biblioteka gminna
MAK+	GBP Ornontowice GBP Pilchowice	biblioteki gminne
MOL	GBP Lipowa Filia w Twardorzeczce	filia biblioteki gminnej

Systemy biblioteczne (udział procentowy)
Biblioteki

Systemy biblioteczne (udział procentowy) Placówki

4.3. Internet w bibliotekach

Liczba bibliotek z dostępem do Internetu:

169 (wszystkich placówek 738)

w tym:

Biblioteka Śląska	1
Powiatowa Biblioteka Publiczna Gliwice	1
biblioteki miejskie	49 (wszystkich placówek 389)
biblioteki miejsko-gminne	22 (wszystkich placówek 84)
biblioteki gminne	96 (wszystkich placówek 263)

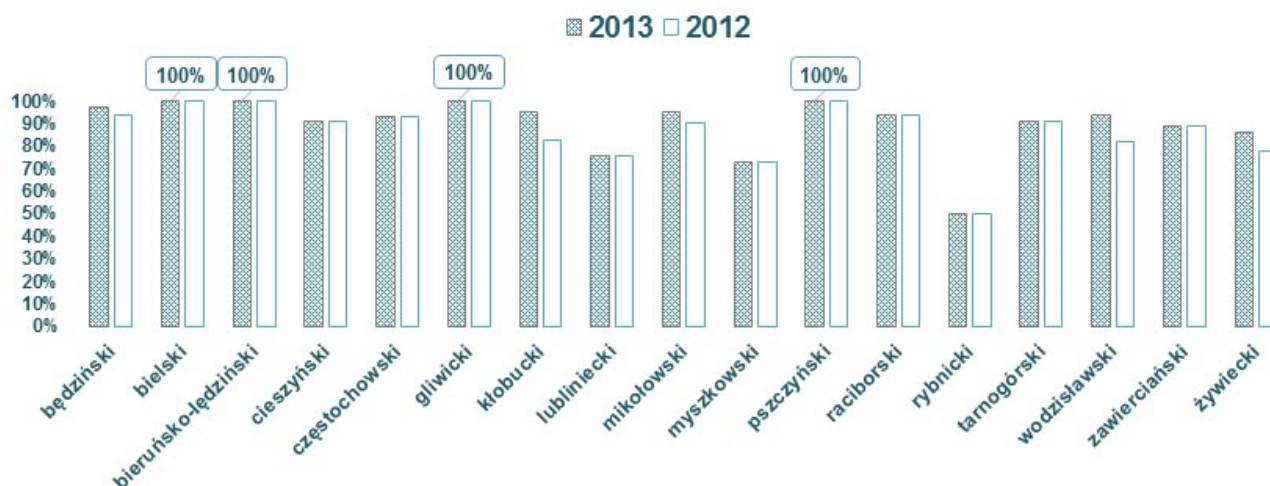
Liczba placówek udostępniających Internet czytelnikom:

169 (wszystkich placówek 714)

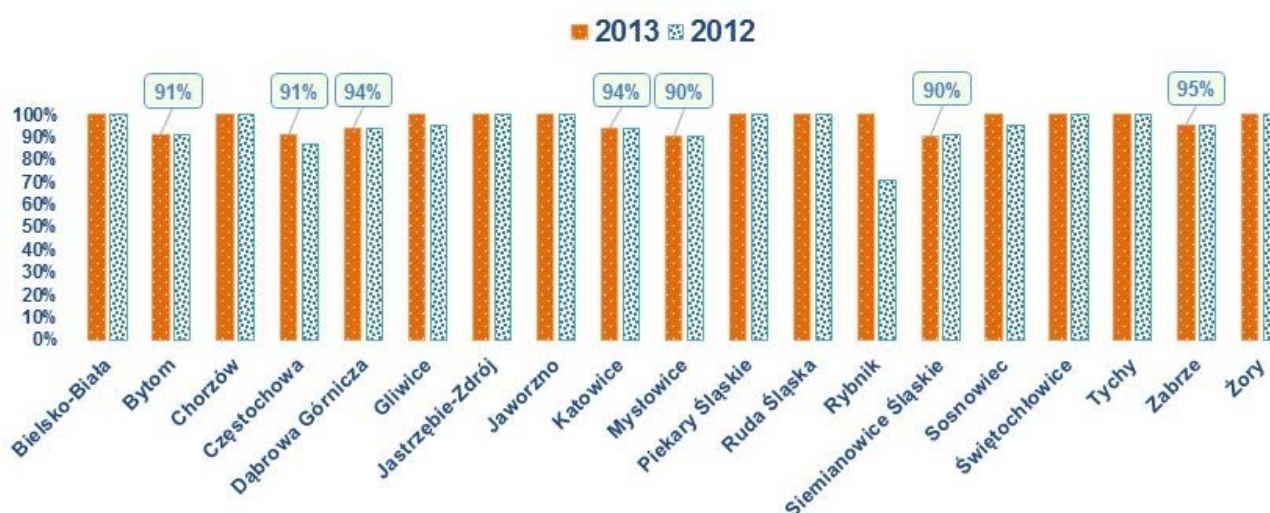
w tym:

Biblioteka Śląska	1
Powiatowa Biblioteka Publiczna Gliwice	1
biblioteki miejskie	49 (wszystkich placówek 372)
biblioteki miejsko-gminne	22 (wszystkich placówek 84)
biblioteki gminne	96 (wszystkich placówek 256)

Placówki z dostępem do Internetu w powiatach ziemskich (udział procentowy)

Placówki z dostępem do Internetu w powiatach grodzkich (udział procentowy)

Wykorzystanie Internetu w pracy biblioteki

Wszystkie biblioteki samorządowe w województwie śląskim (169 jednostek) posiadały w 2013 roku dostęp do Internetu. Liczba podłączonych do Internetu placówek bibliotecznych na koniec roku 2013 wynosiła 738. W porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił wzrost o 18 placówek. W 2013 roku dostępu do Internetu nie posiadały 63 placówki (filie biblioteczne), co stanowi 8% sieci bibliotek samorządowych w województwie śląskim. 169 bibliotek (714 placówek) udostępniało Internet czytelnikom.

109 bibliotek prowadziło w roku 2013 własne strony internetowe: Biblioteka Śląska, Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach, 43 biblioteki miejskie, 14 bibliotek miejsko-gminnych i 50 bibliotek gminnych. Duża część bibliotek nieposiadających własnych stron internetowych zamieszczała na stronach innych instytucji lub gmin swoje dane teleadresowe, informacje na temat struktury organizacyjnej, księgozbiorów, usług, a także informacje bieżące. Coraz więcej bibliotek informuje o swojej działalności na portalach społecznościowych lub blogach. 92 biblioteki udostępniały w Internecie katalog własnych zbiorów: Biblioteka Śląska, Powiatowa Biblioteka Publiczna w Gliwicach, 41 bibliotek miejskich, 6 bibliotek miejsko-gminnych i 43 biblioteki gminne.

Źródła finansowania w zakresie komputeryzacji

Najczęściej wymieniane źródła finansowania komputeryzacji bibliotek samorządowych w 2013 roku to, podobnie jak w latach ubiegłych, środki własne oraz dotacje celowe urzędów miast i starostw powiatowych. Wymienić należy również dary, dotacje Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W 2013 roku część bibliotek uczestniczyła w drugiej edycji programu Instytutu Książki pn. „Kraszewski. Komputery dla bibliotek”, którego celem było wyposażenie ich w sprzęt komputerowy, umożliwiający użytkownikom korzystanie z Internetu, a bibliotekarzom katalogowanie zbiorów i udostępnianie ich on-line. Wydatki związane z udostępnianiem Internetu w niektórych bibliotekach były pokrywane ze środków pozyskanych z Fundacji Orange. Część bibliotek otrzymała sprzęt komputerowy w ramach trzeciej rundy

Programu Rozwoju Bibliotek, którego celem jest rozwój infrastruktury komputerowej w bibliotekach oraz podnoszenie kompetencji bibliotekarzy. Kolejne źródła to środki Komisji Europejskiej (Europe Direct), projekt Microsoft - Program Donacji Oprogramowania, nagrody w konkursach powiatowych, projekt CATL Fundacji Ośrodka Karta, projekt Aktywna Biblioteka, środki Euroregionu Beskidy w ramach Programu Operacyjnego Współpracy Transgranicznej Republika Czeska - Rzeczpospolita Polska 2007-2013.

E-usługi

Rozwój technologii, coraz większa powszechność dostępu do Internetu w bibliotekach publicznych oraz wśród ich użytkowników wpłynęły na rozwój usług świadczonych drogą elektroniczną. Komunikacja bibliotek z grupą odbiorców poprzez łącza internetowe stwarza ogromne możliwości realizacji działań promocyjnych i informacyjnych.

Standardowym sposobem komunikacji jest dziś poczta elektroniczna. Biblioteki nierzadko udostępniają na stronie formularz „Zapytaj bibliotekarza”, poprzez który czytelnicy mogą wysłać swoje pytania, wpisując również zwrotny adres mailowy. Inny często spotykany formularz pozwala czytelnikom przesyłać propozycje zakupu przez bibliotekę i włączać do własnych zbiorów konkretne tytuły. Funkcja ta przyjmuje różne nazwy, takie jak „E-dezyderatka”, czy też „Zaproponuj książkę”. Do komunikacji z użytkownikami biblioteki wykorzystują również komunikatory i profile na portalach społecznościowych.

Usługa katalogów OPAC

Działalność informacyjną o zbiorach bibliotecznych diametralnie zmieniło pojawienie się usługi katalogów OPAC, która w bibliotekach województwa śląskiego pozwoliła na przestrzeni kilku lat znacznie usprawnić obsługę czytelnika. Po pierwsze, wprowadziła możliwość przeszukiwania zbiorów bibliotek na odległość. Obecnie w wielu przypadkach czytelnik może przeszukiwać katalog z dowolnego miejsca z dostępem do Internetu. Drugą istotną sprawą dotyczącą wyszukiwania okazało się zwiększenie jego skuteczności - czytelnik może w szybki sposób dotrzeć do informacji o zbiorach poprzez wykorzystanie wielu narzędzi wyszukiwawczych wg różnych kryteriów, z możliwością filtrowania i odrzucania niechcianych wyników. Kolejne ważne funkcje to m.in. możliwość sprawdzenia dostępności danego egzemplarza, rezerwacji, zamówień i prolongaty. Coraz częściej użytkownicy otrzymują powiadomienia drogą elektroniczną lub poprzez wiadomości sms, informujące o dostępności danej pozycji lub o zbliżającym się terminie zwrotu wypożyczonej książki. Biblioteki za pośrednictwem katalogu OPAC nierzadko udostępniają również skany okładek oraz możliwość dodawania recenzji. Można zaobserwować, że tworzenie katalogu i udostępnianie go on-line, a także rozwijanie jego funkcjonalności poprzez udostępnianie coraz to nowszych udogodnień, to kluczowa kwestia dla większości bibliotek. Jest to zatem jedna z najważniejszych (i coraz częściej podstawowych) e-usług świadczonych przez biblioteki.

Część bibliotek udostępnia na własnych stronach internetowych odnośniki prowadzące do różnych baz danych, w tym również do takich, które biblioteki tworzą samodzielnie lub we współpracy. Bazy danych tworzone i udostępnianie przez biblioteki stanowią najczęściej bibliografie regionalne miasta lub powiatu, w tym bazy zawierające skany artykułów, bibliografie zawartości lokalnych periodyków, bibliografie publikacji pracowników biblioteki, czy też prac lokalnych pisarzy. Są to również zestawienia bibliograficzne dla maturzystów, bazy ekslibrisów, fotografii, map, sitodruków, dokumentów, recenzji filmowych, bazy dotyczące historii literatury, a także bazy Cyfrowego Archiwum Tradycji Lokalnej. Część bibliotek udostępnia bazy danych o tematyce prawniczej, takie jak System Informacji Prawnej LEGALIS, Lex lub Lexis.pl.

Stosunkowo nową usługą jest udostępnianie na stronach bibliotecznych dostępu do baz zawierających publikacje elektroniczne (e-booki). Są to często pozycje o charakterze naukowym (wśród zainteresowanych największą grupę tworzą studenci oraz pracownicy naukowcy), ale pojawia się też literatura piękna, poradniki itd. Dostawcami baz e-booków, u których biblioteki opłacają dostęp w ramach umów, są IBUK Libra oraz Bezkartek.pl.

Na terenie województwa pojawiła się również usługa polegająca na rozmieszczaniu w przestrzeni miejskiej (np. na przystankach autobusowych) plakatów z kodami QR. Poprzez zeskanowanie kodu za pomocą telefonu komórkowego z odpowiednim oprogramowaniem użytkownik może pobrać darmową książkę w postaci elektronicznej. Organizatorem akcji jest Fundacja Nowoczesna Polska i serwis wolnelektury.pl. Poprzez wywieszanie plakatów biblioteki starają się dotrzeć do osób lubiących nowinki techniczne, także do tych, które niezbyt często odwiedzają bibliotekę.

Niektóre biblioteki oferują na swoich stronach internetowych dostęp do e-kursów językowych. Propozycja ta jest kierowana zarówno do młodych użytkowników (dzieci wczesnoszkolne - Funenglish.pl), jak i osób w wieku dorosłym (Angielski 1,2,3... oraz Niemiecki 1,2,3...).

Śląska Biblioteka Cyfrowa

Inne źródło treści w postaci elektronicznej stanowi Śląska Biblioteka Cyfrowa, która w 2006 roku powstała na mocy porozumienia pomiędzy Biblioteką Śląską a Uniwersytetem Śląskim w Katowicach. Jednym z celów ŚBC jest udostępnianie w Internecie kulturowego dziedzictwa Śląska, publikowanie naukowego dorobku regionu oraz wspieranie działalności dydaktycznej i edukacyjnej. Zasób publikowany w ŚBC jest dostępny dla wszystkich niekomercyjnych użytkowników Internetu nieodpłatnie. Śląska Biblioteka Cyfrowa jest współtworzona przez członków w postaci różnych instytucji, w tym bibliotek publicznych z województwa śląskiego. Zasób ŚBC rośnie bardzo szybko i przyciąga coraz większą grupę użytkowników, m.in. badaczy, miłośników historii, regionu oraz grafiki.

Jak widać, e-usługi udostępniane w bibliotekach publicznych stanowią ciekawą ofertę, zaspokajając dziś wiele potrzeb informacyjnych, edukacyjnych i kulturalnych. Co ważne, kierowane są do różnych grup użytkowników, a zjawisko występowania bariery u pewnej grupy (nie posiadającej odpowiednich umiejętności w zakresie obsługi nowych technologii lub motywacji do zmiany nawyków), ma tendencję malejącą. Można przypuszczać, że najbliższy czas charakteryzował będzie dalszy rozwój usług świadczonych drogą elektroniczną, tj. wzrost liczby placówek oferujących tę formę udostępniania informacji oraz pojawianie się nowych działań prowadzonych w omawiany sposób.

